

Antti Niemisen kahdesti eletty elämä

Paimion Karjalaseuran juhluvuoden ohjelma jatkui tammikuun puolivälissä persoonallisella kirjaesittelyllä. Taidehistorioitsija Anna Kortelainen kertoi uusimman teoksensa taustan ja tarinan. Päähenkilö taidegraafikko Antti Nieminen syntyi ja eli nuoruusvuotensa Ravansaarella, koki sotavuosien menetykset ja rintamasotilaan vaiheet. Työmahdollisuudet toivat Antin sukunsa kera Paimioon, josta alkoi pitkä taival kohti ammattitaitoisen vapaan taiteilijan elämää. Lopulta aikuisiän rakkaustarina vahvasti paluun luovuuden lähteille, kotisaaren muistoihin ja kuvallisen ilmaisun huippukauteen.

Anna Kortelaisella on kirjailijana sekä kertojana eläytymisen kyky ja draaman taju. Hän on kulkenut päähenkilönsä maisemat ja kehityksen vaiheet tavalla, jolla Antti Niemisen elämä on tullut kahdesti eletyksi.

”Pojan maisema oli sisäsaaristoa, jossa saari osoitti jo seuraavaa saarta. Ulkosaariston maanäärtä poika ei ollut koskaan nähnyt. Aina oli kiinteää maata veden toisella reunalla. Se tuntui turvalliselta. Ja toisin päin: saareissa oli hyvä elää, kun tiesi että merta pitkin pääsee halutessaan ihan mihin vain. Ja takaisin, sillä saarihan pysyi aina paikallaan ja odotti. Meri alkoi rantaviivasta eikä päättynyt koskaan.”

Antti Nieminen oli syntynyt 1924 ja edessä olivat Ravansaaren vilkkaimmat vuodet. Teoksessa herää henkiin laajemminkin Viipurinlahden saariston elämä ja äänimaisema, Ravansaaren ja Uuraan sekä lähisaarien tai -salmien maailmanmeno.

”Jos laivan ulvahduksina tuli yksi pitkä ja kaksi lyhyttä, tarvittiin hinaajan apua. Laituriin laskeminen muiden alusten väliin vaati tuntemusta, kokemusta ja malttia. Ja kun se oli jälleen kerran luotsilta ja hänen apumiehiltään onnistunut, laivan ympärille kertyi heti huoltajia, ahtaajia, lastaajia, miehiä kuin muurahaisia ja muutamia naisiakin. Proomut ja hinaajat saivat eloa, ketjut ja vajjerit kalisivat ja kolisivat, vinssit valittivat, koukut keinuivat puolelta toiselle, huudahdukset kaikuivat metallikyljistä. Suuri mekanismi liikkui, ihmiset ja koneet yhdessä.”

Antti löysi taiteilijaluontonsa jo nuoruusvuosien kynnyksellä. Piirtäminen oli mieluisen harrastus ja ensimmäisen evakkovaiheen vaikeuksienkin keskellä se alkoi saada uusia muotoja.

”Antti aloitti puolisalaa opiskelun. Hän oli talvella nähnyt sanomalehdessä Kansanvalistus-seuran ilmoituksen, jonka mukaan sen kirjeopistossa saattoi opiskella piirustusta. Se maksoi jonkin verran mutta linnoitustöistä oli jäänyt vähäsen säästöön. Piirtämistä hän oli hiljaa mielessään ajatellut syksyllä 1939, kun oli päässyt aloittamaan lankkumaalarin opintoja Viipurin ammattikoulussa. Antti piirsi piirtämistään aina kun oli hetki vapaata, puotipaperille niin kuin lapsena, sanomalehtiin, pahlilaatikoihin, mihin vain saattoi, vielä paljon kiihkeämmin kuin Ravansaarella silloin kauan sitten – vuosi sitten.”

Kirjailija on seurannut Antti Niemisen vaiheita ja ajatuksia evakkotaipaleilla, paluuta sodan pahoin runtelemalle kotisaarelle, palokuntaharjoittelijana Viipurissa sekä nuorena sotilaana ja panssarintorjijana Aunuksen korpitaisteluissa. Kotiväki löytyi evakuoituna kaukaa Karstulasta. Pitkälle rakennetussa uudessa kodissa Ravansaarella ei ehditty asua yhtään päivää ja muitakin dramaattisia menetyksiä oli koettu.

Vanha ammattiosaaminen toi Niemiset syksyllä 1945 Paimion Hevonpään rakentamaan laivoja Meltolan yritysryppään kasvaviin tarpeisiin. Antti teki samalla evakotuttaville tauluja ripustettavaksi uusien kotien seinille. Paimiolaisten kannattaa katsoa Viipurin linnan kuvien tai vastaavien taulujensa alalaitaa – sieltä saattaa löytyä tällainen signeeraus. Saattaa

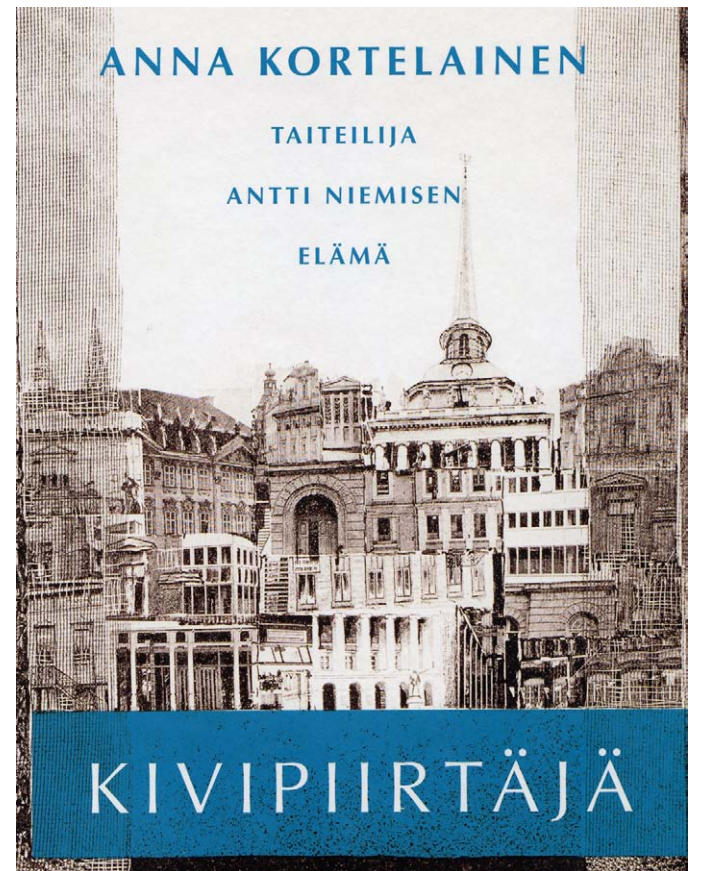
aiheena olla myös laivanrakennukseen liittyvää tai muuta Hevonpäästä. Syksyllä 1946 Antti pyrki ja pääsi Turun Piirustuskoulun oppilaaksi ja kulki päivittäin Hevonpäästä taiteilijanoppiin. Perhe muutti joulukuun alkuun ja alkoi vaihe rakentaa sotakorvauslaivoja velvoitteiden mukaan. Myös Antti joutui taloudellisista syistä telakkatyöhön ja piirustuskoulu jatkui

rankkana iltaopiskeluna työpäivien perään. Opintomatkoja hän kuitenkin alkoi tehdä tärkeisiin taidekaupunkeihin, vuosien mittaan kertyi useampia matkoja Pariisiin ja Italiaan, kohteina myös Madrid ja Leningrad.

Paimio oli dramaattisesti kuvassa uudelleen 1950-luvun lopulla, kun Antilla todettiin vaikea-asteinen keuhkotuberkuloosi. Paimion Parantolan tiloissa kului kaikkiaan puolitoista vuotta, josta suurin osa hyvin eristeistyissä oloissa. Elämä kuitenkin voitti ja kevytmuotoinen maalaustoimintakin ehti alkaa sairaalan oloissa. Telakkatyöläisen arkityö oli jo jäänyt ja vapaan taiteilijan ura oli todellisuutta. Ammattitaidon kiihkeä kehittäminen, kokeilu ja työtapojen etsiminen jatkui.

”Antti uurasti kivipiirrostekniikan kimpussa ja harjoitteli.”

Pauli Reponen ja kirjailija keskusteluissa esityksen jälkeen.
Kuva: Jorma Kallonen.

”Kivipiirrosmenetelmä oli noitunut hänet. Sen työvaiheisiin oli helppo keskittyä, se vastasi tekijälleen, se yllätti ja palkitsi. Hänestä oli hämmästyttävää, miten herkkää viivaa sai aikaiseksi suurta tiilikiveä muistuttavalla kivimöhkäleellä. Painavan kivilaatan liikuttelu kivisti lihaksia ja niveliä, mutta oli vaivan arvoista. Kiven pinnalla tapahtui ihmeellisiä asioita, veden ja rasvan silmänkääntötemppeja, painon ja keveyden kohtaamista.”

Aikuisiässä Antti kohtasi uudelleen kotikylän tytön, häntä muutamia vuosia nuoremman Airan, jonka tie oli vienyt jo nuorena New Yorkin maisemiin. Heitä yhdisti Ravansaari muistoineen sekä taiteellinen elämänote. Matkat valtameren yli johtivat siihen, että Aira muutti 1968 Turkuun ja pari avioitui. Antti Niemisen tunnetuimmat ja luovimmat grafiikkateokset syntyivät tämän jälkeen, hänen mielikuvituksensa ja kivipiirrostekniikan hienopiirteinen hallinta yhdistyivät uudella tavalla.

”Hänen grafiikkansa on täynnä valkeaa, varjotonta valoa. Antti tuntee olevansa tutkimusmatkailija, joka saa tehdä sydämensä kyllyydestä matkoja outoon ja kauniiseen maahan, kenenkään rajoittamatta, vailla viisumeita ja kulkulupia.”

Anna Kortelainen ei tavannut Antti Niemistä henkilökohtaisesti, mutta ehti käydä tämän kanssa kaksi pitkää puhelinkeskustelua talvella 2007. Taiteilija kuoli muutamia viikkoja myöhemmin. Yksi Kivipiirtäjä -teoksen erikoisuus ovatkin kirjailijan ja taiteilijan väliset puhelindialogit, joita käydään kuvitteellisesti eri vuosikymmeninä. Koko teoksen voisi kokea elämänmittaisena puhelinkeskusteluna, jossa taiteilija on läsnä kertojana ja kirjailija on hänen ymmärtävä tulkkina. Tämä on persoonallinen tapa tehdä taiteesta taidetta.

– Hannu Rastas –

Tekstilainaukset Anna Kortelaisen teoksesta Kivipiirtäjä (2014)

Johannekselaisen lukijat, terveiset Vaskion puutaivaan alta!

Vastasin muutaman yön oli nukuttuani myöntävästi, kun sain kutsun liittyä Johannekselaisen lehtitoimikuntaan.

Suonissani virtaa karjalaista verta Johanneksen pitäjältä suoraan ensimmäisessä polvessa. Isäni Toimi on syntynyt Johanneksen Tikkalassa ja on sieltä kahdesti evakkoon lähtenyt. Äitini Kirsti on kotoisin Etelä-Pohjanmaalta Kurikasta.

Itse asuin vuosia ulkomailla. Keskiikäistytyäni juuria ja niiden merkitystä on

tullut pohdituksi enemmän. Paluumuutin perheeni kanssa lapsuuteni tanhuville Vaskiolle Halikkoon, joka olikin poissaoloni aikana muuttunut Saloksi. Hurahdin täysin sukututkimukseen, DNA-tutkimuskin kiinnostaa. Noviiisiksi itseni silti koen, opin joka päivä jotain uutta! Liityin Hörkön sukuseuraan.

Kävin elämäni ensimmäisillä Johannes-juhlilla ja hämmästyin: lapset ja nuoret aikuiset puuttuivat lähes kokonaan! Karjalaisen heimon yhteisöllisyys ja isosta, laajasta suvusta

välittäminen ovat piirteitä, joiden soisin siirtyvän geeneissä eteenpäin tuleville polville. Saisimmepa välitettyä tälle 'ei-Johanneksessa syntyneelle sukupolvelle' – ja sen jälkeen tulleille –

edes kiinnostuksen omasta suvusta ja sen alkuperästä, siinä toiveeni uudelle vuodelle. Pitäkäämme elossa karjalaisuuteen usein liittyvät luonnehdinnat iloisuudesta, välittömyydestä, myötäelämisestä, positiivisuudesta, ja selviytymiskyvystä. Tavataan siis ensi kesän Johannesjuhlilla Paimiossa!

Lämpimin terveisin,
– Sari Scimone (o.s. Hörkkö) –

Juttuni Riku Kauhasen luennosta, aiheesta ”Evakkojen paluu Karjalaan vuonna 1942” sivulla 3 →

Päätoimittajan kynästä

Rapakiveltä maailmalle

Ravansaari on ollut osa Johannesta aikojen alusta vuoteen 1800, sitten Viipurin maalaiskuntaa ja lopulta pala Viipurin kaupunkia. Seurakunnallisesti yhteys Johannekseen säilyi kuitenkin viime sodan vuosiin asti, saivatpa Uuras ja Ravansaari lopulta Johanneksen kolmannen papin paikalleen. Ravansaaren elämä oli erottamaton osa suurta satamatoimintaa eikä saaren rapakivipintaa sen syvemmin raaputeltu. Tuore teos Antti Niemisestä antaa siksi mahdollisuuden katsoa saarta, satamaa, mannerta ja maailmaa uudesta näkökulmasta.

Etusivun tekstissä viitataan siihen, että Antti Nieminen teki Paimion vuosinaan sodan jälkeen pienimuotoista muistojen taidetta evakkoperheille. Aiheena olivat pääasiassa muistikuvat Viipurista ja useimmin kohteena linnan profiili. Näitä piirroksia tai maalauksia saattaa edelleen löytyä Paimiosta tai sukupolvien saatossa kauempaakin. Julkaisemme mielellään esimerkkejä tällaisista töistä, jos niitä vielä tulee lukijaperheille vastaan. Ne eivät olleet valmiin taiteilijan huippukauden tuotoksia, mutta yksi vaihe saaren pojan monipolvisessa taiteilijaksi tulon tarinassa.

Karjalan poikii

Lehdessä on Antti Niemisen ohella muitakin Karjalan poikii, joiden taival on erikoinen luonteeltaan. Olavi Virran syntymästä on täyttymässä vuosisata ja hänen koivistolaiset juurensa ovat vähemmän tunnetut. Yllättävästi hänen elämänvaiheissaan löytyvät yhteydet Johannekseenkin.

Petsamoa ryhdyttiin 1800-luvun jälkipuolella asuttamaan ja Karjalankannakselta houkuteltiin lähtijöitä verohelpotusten ja armeijasta vapautusten keinoin. Alueen piti siirtyä Venäjältä osaksi Suomen Suuriruhtinaskuntaa, mutta hallintokoneisto toimi asiassa hitaasti jos ollenkaan. Sitkeys palkittiin vasta, kun itsenäisen Suomen rajoja määritettiin. Petsamosta tuli lopulta kansainvälinen pelinappula. Kanadalaiset aloittivat nikkelinkaivannon, muut suurvallat nikkelisodan. Petsamon alueen varhaisista suomalaisista vaiheista olemme saaneet hyvin erikoisiin lähteisiin perustuvaa sukututkimustietoa. Ne jäljet tulevat Kuolemajärven kautta ja lähtevät Johanneksen kylämaisemista.

Koulumuistojen sarja alkaa tästä lehdestä ja jatkuu pitkin vuotta. Yhden Karjalan pojan taivalta seuraamme tällä kerralla, mutta jatkossa pääsevät kyllä tytötkin ääneen. Kirjoituskilvan sadosta olemme lehtitoimikunnassa ilahtuneita. Teeman tärkeys on tuntunut riveillä ja rivien välissä.

Hyvää jatkoa alkaneelle vuodelle toivottaen!

Hannu Rastas

Aineiston toimittaminen

Aineiston toimittamiseen on käytettävissä useita eri vaihtoehtoja. Mieluiten otamme vastaan valmiiksi sähköiseen muotoon tehtyä aineistoa eli sähköpostilla tai levykkeillä toimitettua, mutta kaikki perinteiset menettelytavat ovat edelleen myös käytössä.

Sähköpostin voit lähettää osoitteeseen: hannu.rastas@dlc.fi tai marjatta.haltia@kolumbus.fi. Levykkeet ja paperilla olevan aineiston voit lähettää osoitteella: tai voit toimittaa sen seuran toimistoon Piikkiöön: Johannekselainen, Myllytie 1, 21500 Piikkiö.

Pyydämme toimittamaan aineiston seuraavasti:

Seuraava numero ilmestyy maaliskuussa. Aineiston toimittaminen 21.2.2015 mennessä (painopv 3.3.).

Lehti lähtee jakeluun suoraan kirjapainosta. Osa tilaajista saa sen jo painopäivää seuraavana päivänä ja kaikki kotimaan tilaajat viimeistään kolmantena arkipäivänä painopäivän jälkeen. Jos aineiston toimittamisesta on kysyttävää tai ilmenee häiriöitä jakeluaikataulussa, ottakaa yhteyttä lehtitoimikunnan jäseniin.

Lehtitoimikunta

Kuolleita

Taimi Tellervo Laite kuoli 26.11.2014 Turussa. Hän oli syntynyt 11.3.1920 Johanneksessa. Kaivaten muistavat omaiset. Siunattu läheisten läsnä ollessa.

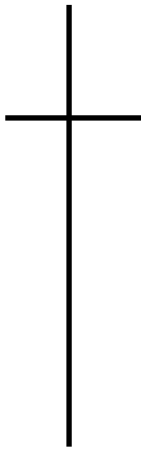
Veijo Armas Karhu kuoli Turussa 28.11.2014. Hän oli syntynyt Johanneksen Uuraan saaren Kivitokeen kylässä 1.5.1930. Kaipauksella muistavat puoliso Outi, poika Raimo puolisoineen, pojanpojat Samuli ja Valtteri perheineen, sisarukset sekä muut sukulaiset ja ystävät. Veijolle, tai Äijälle, niin kuin hän toivoi itseään isoisänä kutsuttavan, karjalaisuus oli tärkeä osa elämää. Hän halusi välittää muistojaan nuoremmille sukupolville. Hänen kirjoituksiaan on julkaistu sekä Johannekselainen lehdessä että kyläkirjassa. Päätilan koulupiirin kunniapuheenjohtaja Veijo Karhu siunattiin Pyhän Katariinan kirkossa Turussa 3.1.2015.

Jouko Kalevi Koli kuoli 6.12.2014 Liedossa. Hän oli syntynyt 28.6.1926 Johanneksessa. Kiitoksella muistavat Hanna, Marja-Leena ja Juhani perheineen, Reijo ja Maritta perheineen, Pirjo ja Hannu perheineen, Matti perheineen, Tiina ja Marko perheineen sekä Antti ja Irja. Siunattu Liedon kirkossa 27.12.2014.

Antti Vyryläinen kuoli 13.12.2014 Kaarinassa. Hän oli syntynyt 14.10.1927 Johanneksessa. Ikävöiden muistavat Jouni, Maria ja Lauri. Siunattu Kuusiston kirkossa läheisten läsnä ollessa.

Toimi Antti Uski kuoli 20.12.2014 Kaarinassa. Hän oli syntynyt 31.7.1935 Johanneksessa. Kaipauksella muistavat Raili, lapset, lastenlapset, lastenlastenlapsi sekä muut sukulaiset ja ystävät. Siunattu läheisten läsnä ollessa.

Hilkka Annikki Pullinen o.s. Vainio kuoli 1.1.2015 Liedossa. Hän oli syntynyt 28.3.1923 Johanneksessa. Kaipauksella muistavat Jorma ja Eeva, Hanna, Timo, Aleksi, Selina ja Aaro, Leena, Simo, Antero ja Silja, Maija, Perttu, Olavi ja Alina, Kaisu, Risto ja Liisa, Timo, Mia ja Sanni, Anne, Antti ja Miia, Jari ja Erja, Aino, Katri sekä muut sukulaiset ja ystävät. Siunattu Liedon kirkossa 24.1.2015.

Sukumme vanhin

Laila Maria Haltia

* 08.03.1921 Johannes
† 24.12.2014 Piikkiö

Tätiä lämmöllä muistaen
Veljesten lapset perheineen
Sukulaiset ja ystävät

Käy enkeli vierelläsi taivaan rantaa,
on kulkusi kevyttä, jalkasi kantaa.
Et kipua tunne taivaan tiellä,
onhan monet rakkaat vastassa siellä.

Siunaus toimitettu läheisten läsnä ollessa. Lämmin kiitos osanotosta.
Kiitos Wanhustentalo Kotikummulle Lailan hyvästä hoidosta.

Äiti rakkahin pois nukkunut.

Mummi kultainen taivaaseen muuttanut.

Saimme silittää päätä, puristaa kättä,
edessä hyvästit väistämättä.

Saatomme sinut uneen rauhaisaan,
isän vierelle nukkumaan,
sydämet kiitosta tulvillaan.

Maire Annikki Hedman o.s. Kujanpää kuoli 11.12.2014 Paimiossa. Hän oli syntynyt 18.12.1920 Johanneksen Ämmäsuonmäellä. Kaipaamaan jäivät Tuula perheineen, Tarja perheineen, Tauno sekä muut sukulaiset ja ystävät. Siunattu Paimion kirkossa 20.12.2014. Lämmin kiitos Teille kaikille, jotka kunnioititte Rakkaamme muistoa ja otitte osaa syvään suruumme.

Rakkaamme

Raili Laina Virta

o.s. Sinkkonen

s. 8.2.1929 Johannes
k. 11.12.2014 Paimio

*Kertokaa Karjalan kiitävät linnut,
kumpuni kukille kuiskaus tää.
Vaikka polkuni kauaksi kotoa kulki,
karjalan sineen sieluni jää.*

Rakkaudella muistaen
Jarmo, Ulla ja Juhani perheineen
Kati ja Valma perheineen
muut sukulaiset ja ystävät

Siunaus toimitettu.
Lämmin kiitos osanotosta suruumme.
Erityskiitos Paimion-Sauvon tk:n
vuodeosaston koko henkilökunnalle.

Merkkipäiviä

90 vuotta

1.1.2015 Hämeenlinnassa
Helmi Katriina Gröhn
o.s. Ilmasti Revonsaaren
Henttolasta. Isomummun
kanssa samana päivänä
Nuutti vietti kahdeksan-
vuotispäiväänsä.

70 vuotta

14.1.2015 Kaarinassa Sakari Ilkka Untamo
Kukkonen. Vanhemmat Elin ja Konsta
Kukkonen Kukkolasta.

60 vuotta

21.1.2015 Liedossa Mikko Tapani Roivas. Äiti
Anna-Liisa o.s. Ilmasti Revonsaaresta ja isä
Niilo Roivas Impilahdelta.

Syntyneitä

Eino Vilhelmi Nurmi
syntyi Espoossa 7.11. 2014.
Vanhemmat **Juho Nurmi**
ja **Maiju Haltia-Nurmi**,
isovanhemmat Marjukka
ja Harri Nurmi sekä Raili
ja Esa Haltia. Iso-isoäidit

Pirkko Lönnqvist (o.s. Saksi, 70 v.), kotoisin
Uudeltakirkolta ja Hilkka Haltia (90 v.). Maijun
edesmennyt Pentti-äijä oli syntynyt Johanneksen
Haltiasaarella.

TAPAHTUMAKALENTERI

HELMIKUU

- Porin seudun johannekselaiset kokoontuvat
klo 18.00 ravintola Liisanpuiston Krouvari-
kabinetissa Liisankatu 20.
- Simo Hörkön Sukuyhdistyksen vuosikokous
ja sukukirjan julkistamistilaisuus klo 13
Piikkiön Juhlalpalvelu Primadonnassa
Varesvuorenpolku 1, Piikkiö
- Kaislahden ja Päättilän koulupiirien yhteis-
laulutilaisuus klo 13 Littoisten
monitoimitalolla
- Perinnekäsityökerho klo 10 alkaen
Johannes-Seuran toimistolla Myllytie 1, Piikkiö

MAALISKUU

- Porin seudun johannekselaiset kokoontuvat
klo 18.00 ravintola Liisanpuiston Krouvari-
kabinetissa Liisankatu 20.
- Vahtola-Rokkala-Riionsaari
kevättapaaminen klo 13 Johannes-Seuran
toimistolla Myllytie 1, Piikkiö
- Uuraalaiset ry:n 50- ja Uuraan saariston
säätiön 45-vuotisjuhla klo 12 alkaen
Karjalatalon juhlasalissa Käpylänkuja 1,
Helsinki
- Perinnekäsityökerho klo 10 alkaen
Johannes-Seuran toimistolla Myllytie 1, Piikkiö

HUHTIKUU

- Porin seudun johannekselaiset kokoontuvat
klo 18.00 ravintola Liisanpuiston Krouvari-
kabinetissa Liisankatu 20.

TOUKOKUU

- Porin seudun johannekselaiset kokoontuvat
klo 18.00 ravintola Liisanpuiston Krouvari-
kabinetissa Liisankatu 20.

Johannes-Seuran toimiston aukioloajat

KE 4.2.	12 - 17
LA 7.2.	10 - 15
KE 11.2.	12 - 17
KE 18.2.	12 - 17
LA 25.2.	10 - 15
KE 4.3.	12 - 17
LA 7.3.	10 - 15
KE 11.3.	12 - 17
KE 18.3.	12 - 17
LA 21.3.	10 - 15
KE 25.3.	12 - 17

Karhun Veijoa (Vekeä) muistellen

Kun olin Niirasen Heikin kanssa tilaamassa kukkalaitetta Veijon hautajaisiin City-Marketin kukkakaupasta niin tuli mieleen että tämä oli oikea paikka Veken muistokukkien tilaamiseen. City-Marketin kahvio oli vuosikaudet paikka jossa Veken tapasi haastelemassa. Jos mei kylän ihmisiä ei ollut paikalla, niin ulospäin suuntautuva-na ihmisenä Veke sai juttukavereita ihan vieraista ihmisistä ja kohta ne olivatkin vanhoja tuttuja.

Veke kirjoitti paljon Johannekselaiseen ja oli toimituskunnan puheenjohtaja Kylillä ja ku-jasilla –kirjassa. Veijo kokosi myös vihkon Murresanoja ja sanontoja. Johannes lähellä – kaukana -kirjassa on monta Veijon kirjoit-tamaa juttua.

Kivitokealaisen Karhun Arvon ja Aliinan (o.s. Kaukonen) poika Veijo oli yksi perimä-tiedon tallentajista ja siirtäjistä. Itselleni tuli joskus mieleen joku vanha asia, murresanan merkitys, tapahtuma tai henkilö, jota en tien-nyt niin soitin Vekelle. Sain heti vastauksen tai sitten en. Päivän tai kahden päästä puhelin soi. ”Veke täällä, morjens.” ”Nyt mie tiiän sen mitä sie kysyt.” Veke oli selvittänyt asian.

Päättilän koulupiiri oli Veijolle melkein kuin oma lapsi tai ainakin läheinen sukulainen. Veke toimi vuosikaudet koulupiiriläisten puheen-johtajana, sihteerinä, johtokunnan jäsenenä ja lopulta kunniapuheenjohtajana. Koulupiirin eteen hän teki töitä ja näki vaivaa ja huolta ta-paamisien onnistumisille. Koulupiirin tapaa-misia on vuodessa kaksi. Ennen syötiin toisessa karjalanpiirakoita ja toisessa ”uunpotattii”. Tarjoilu tilattiin paikalliselta kahvilanpitäjältä, jolle Veke oli opettanut uunpotattien teon.

Tapaamisissa Veijo toimi juontajana ja hän piti huolen, että ohjelmien välissä jäi runsaasti aikaa haasteluille. Tapaaminen aloitetaan aina yhteislaululla ”Satumaa”. Viime vuosina Veke ei aina voinut osallistua tapaamisiin sairaudesta johtuvan kunnon heikkenemisen myötä. Niin kauan kun Päättilän koulupiiri toimii niin Veken perinne elää ja Satumaa lauletaan.

Maa, jonka onnen kauko-rantaan laine liplattaa

”Aavan meren tuolla puolen jossakin on maa, jonka onnen kaukorantaan laine liplattaa” – ”aatoksin sinne käydä saan”. Olisikohan Veijon onnen kaukorannat sijainneet Päättilässä ja Kivitokeella. Siellä Satumaassa, aavan meren ja kahden rajan toisella puolella edesmenneet koulupiiriläiset kokoontuvat muistelemaan ja haastelemaan ja jokunen laulukin lauletaan.

Veijon viimeinen maallinen koulupiiriläis-ten tapaaminen mikä Outi-vaimon mukaan oli Veijolle erittäin tärkeä, oli viime kesänä Johannesjuhliilla.

Veijo siunattiin viimeiselle matkalleen samalla alttarilla Katariinan kirkossa jossa hän ja Outi oli vihitty yhteiselle matkalle vuonna 1952.

– Äijäskän Petun Hanski –

Paluu Johannekseen vuonna 1942

Siivouspartioiden työurakka alkoi tämän näköisistä sisätiloista. Pakenijoilta näyttää jääneen hellalle mm. lasinen, jalallinen hedelmämalja. SA-Kuva.

Salon kansalaisopisto järjesti viime syksyn aikana luentosarjan ”Suomen 1900-luvun sotien historia”. Keskiviikkona 12.11.2014 yli viisikymmentä innokasta saapui kuulemaan FM Riku Kauhasen luentoa aiheesta ’Evakkojen paluu Karjalaan vuonna 1942: Uudenkirkon, Kuolemajärven, Koiviston ja Johanneksen pitäjät’.

Riku Kauhasen omat juuret ovat Terijoella ja Viipurissa. Vuoden 2014 aikana hän on luennoinut paitsi Salon myös Vakka-Suomen kansalaisopistossa. Riku Kauhanen on filo-sofian maisteri Turun Yliopistosta (arkeolo-gian ja folkloristiikan aloilta). Kauhanen on konfliktiarkeologi ja sotahistorioitsija, jonka kiinnostus sotahistoriaan heräsi jo lapsuu-dessä hänen perheensä asuessa varuskunta-

kaupunki Haminassa. Hänellä on kokemusta myös museoalalta niin tutkijana, oppaana kuin kokoelmien digitalisoijanakin. Liedon Nautelankosken museolla tutkijana ollessaan Riku Kauhanen on haastatellut ”Sota – vete-raanien muistista museon muistiin” -hank-keen aikana myös muutamia syntyperäisiä johannekselaisia tai heidän jälkeläisiään. Ensi keväänä hän on lähdössä oppaan ominai-

Sotasuolist.

JOHANNESKSEN KUNNAN ESIKUNTA

Luovuttava tai työtä suorittava esik., jk. os. tai laitos

20. 4. 1942. A.

Päiväys

Tavaraluovutus Työsuoritus N:o

Luovutettu Suoritettu Emma Hattia lle

Peruste: Korvausta vastaan, polttoaineksi

Tavaralaji tai työn laatu	Määrä	ä	mk	Huomautuksia
Havuhakkoja	30 pmi	113/-	3390,-	
Mk. Kolmetuhattakolmesataayhdeksänkymmentä				

Korvauksen hakijan nimi: Emma Hattia

Kotikunta, kylä tai kota ennen 13. 3. 1940 Johannes, Hattia'saari

Nykyinen osoite: Johannes, Hattia'saari.

KUITTI

myöhemmin maksettavaa sotavahinkokorvausta vastaan saadusta tavarasta tai suoritetusta työstä.

Allekirjoittanut, jolle / joille Johannes, Hattia'saari

on luovuttanut kääntöpuolella mainitut tavarat / suorittanut kääntöpuolelta tuetut työt / tunnus-ta a ne vastaanottaneensa ja suostu u siihen, että tavaroille / työlle määrätty / Pao-tusministeriön tai sen valtuuttaman myöhemmin määräämä / hinta kolmetu-hattakolmesataayhdeksänkymmentä

markkaa (mk) 3390,-

saadaan täysimääräisenä vähentää allekirjoittanut lle myöhemmin maksettavista sotavahinko-korvauksista sekä sitoutuu u siltä varalta, ettei maksettava sotavahinkokorvaus nousisi mai-nittuun määrään, suorittamaan erotuksen vaadittaessa valtiolle.

Samalla anta a allekirjoittanut u suostumuksensa siihen, että mahdollinen erotus saadaan allekirjoittane lta ulosottoiteise minna / meitä asiassa enempää kuulematta periä, ellei erotusta ole valtiolle maksettu viimeistään ghden kuukauden kuluessa viimeisen korvauserän suo-rittamisesta.

Johannes, Hattia'saari 28 p:nä 1942.

Emma Hattia

Johannes, Hattia'saari.

suudessa Kannakselle ’Sotapaikat tutuiksi’ -teemamatkoille.

Puolitoistatuntisen, suorastaan hengäs-tyttävään tahtiin etenevän luennon aikana käytiin perusteellisesti läpi taustoja ja sitä todellisuutta, joka neljään Karjalankannaksen pitäjään palanneilla perheillä oli vastassaan. Luentoa aloittaessaan Riku Kauhanen pani kiertämään Pirkko Kanervon tuoreen ”Jäi vain nimi sankarin” -kirjan, jota yleisö innokkaasti sitten selailikin.

Poimintoja luennolla kuullusta, luonnolli-sesti Johannes-näkökulmasta:

♦ Johanneksen kunnanpäälikkö, esikunnan edustaja ja hoitokunnan jäsenet kävivät ensim-mäisinä Johanneksessa 14. - 19.9.1941 tutki-massa paluumahdollisuuksia.

♦ Johanneksen kunnan alueelta oli palaajien arvion perusteella saatavissa

- ruista 120 000 kg
- ohraa 150 000 kg
- kauraa 673 000 kg
- perunaa 1 540 000 kg
- heinää 900 000 kg.

♦ Pitäjän rakennuksista noin 70 % oli tuhoutu-nut, jäljelle jääneet olivat huonossa kunnossa, kirkko oli tuhoutunut, 12 kansakoulusta yh-deksän oli tuhoutunut.

♦ Vuonna 1939 asuinrakennuksia oli ollut 1207, joista 70 % tuhoutui, 350 asuinraken-nusta säilyi.

♦ Palanneiksi ilmoittautuneista työkykyisistä muodostettiin 80-henkinen työryhmä, jonka kanssa esikunta palasi Johannekseen 28.9.1941. Työryhmä ryhtyi siivoamaan rakennuksia ja korjaamaan satoa venäläisten kylvämiltä pelloilta. Sadonkorjuussa oli jo ennestään 200 sotavangin ryhmä.

♦ 200 naisen työryhmä puhdisti rakennuksia.

♦ Talvi 1941-1942 oli ankarin vuosisatoihin, lumi tuli jo lokakuussa – talvi oli kylmin sitten vuoden 1760.

♦ Joulukuuhun 1941 mennessä takaisin oli pa-lannut yli 600 ihmistä, joiden ansiosta pääosa perunoista saatiin nostettua.

♦ Rokkalassa oli valtion viljapiste, josta haettiin siemenkauraa, herneitä ja ohraa.

♦ Puupula oli kova: ruotsalainen ’Maatalouden työapu Suomelle’ -toimikunta lähetti Karjalaan 10 sirkkelisahaa ja 51 sahuria, ja yksi sahois-ta tuli Johanneksen kirkonkylään. Saha kävi aluksi traktorivoimalla; käyttäjät olivat ruot-salaisia. Helmikuussa 1942 saha saatiin säh-kökäyttöiseksi.

♦ Osuusliike Torkkelin myymäläauto toi kerran viikossa elintarvikkeita Vaahtolaan.

♦ Marraskuun alkupuolella 1941 Ylämaan Osuuskauppa avasi Vaahtolassa, ja saman kuun lopulla Karhulan pääliike avattiin.

♦ Johanneksen Sähkö aloitti toimintansa uu-delleen 8.1.1942.

♦ Karjalaisten paluumuutto ja viljely vuonna 1942 tunnetaan kevätkamppailun nimellä: oli pulaa siemenviljasta, hevosista ja traktoreista, monelta tilalta puuttui isäntäkin.

♦ Perunanviljelykin oli ongelmallista, koska syksyn 1941 perunoista ei ollut siemenperu-noiksi.

♦ Sato syksyllä 1942 oli runsas, kesän säät olivat olleet suotuisat.

♦ Johanneksen asukasluku vuonna 1939 oli 6 339. Toukokuun 15. päivän 1944 tilaston mukaan Johannekseen oli palannut 4 775 ihmistä (75,3 %).

Luennon sisältö on kokonaisuudessaan luet-tavissa Nautelankosken museon sivuilla inter-netissä: <http://www.nautelankoski.net/sota/kotirintama/evakot.html>.

– Sari Scimone o.s. Hörkkö –

Olavi Virran syntymästä 100 vuotta

Lukijamme Arto Kesäläinen lähetti toimitukseen lyhyen kirjoituksen Olavi Virrasta. Aihe on kiinnostava ja ajan-kohtainen, joten hain lisää tietoja koivistolaisäidin kuuluisasta pojasta.

Oskari Olavi Virta syntyi Sysmässä, Särkilahden kylässä, Riuttalan torpassa 27.2.1915. Isä oli suutari **Juho Oskari Ilmén** ja äiti ompelija **Ida Maria Grusander** Koiviston Saarenpäästä, **Kurki**-sukua. Vuonna 1926 nimi suomennettiin **Virraksi**. Olavi oli vanhempiensa ainoa lapsi. Olavin musikaalisuus juontaa suurimmaksi osaksi isän suvusta: isoisä Oskari Ilmén esiintyi aikoinaan kuplettilaulajana, isä soitti viulua ja äiti mandoliinia. Olavista tuli laulaja, näyttelijä, liikemies ja Suomen eniten levyttänyt artisti. Ainoastaan **Georg Malmstén** menee hänen edelleen.

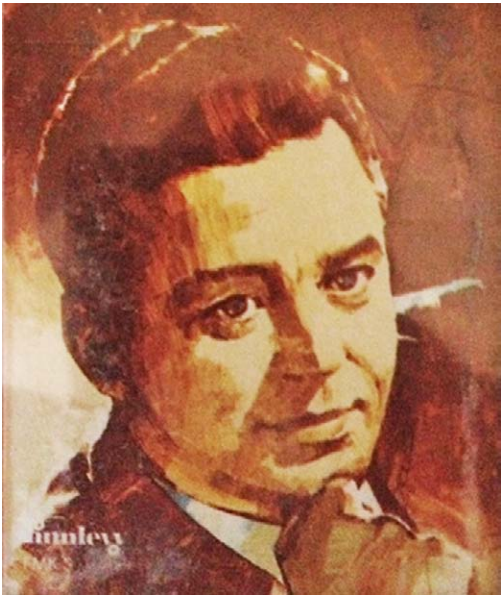
Musiikkiuran alkua

Alle kouluikäisenä Olavi Virta jo lauloi piholla ja rappukäytävissä ansaiten muuttaman roposen taskuunsa. Lapsuutta varjosti isän alkoholismi. Perhe joutui muuttamaan usein. Asuinpaikkoja olivat Sysmän lisäksi Lahti ja Helsinki. Pianonsoiton Olavi aloitti 8-vuotiaana. Hän sai isänsä viulun, kun vanhemmat erosivat ja pianosta oli luovuttava. Olavi jäi asumaan äitinsä kanssa Helsinkiin. Ompelijaäiti huolehti hyvin pojastaan ja puki hänet aina kauniisti. Päästyään kansakoulusta Olavi seuraavana vuonna meni Strömbergille töihin sähkömiehen oppiin. Jossain vaiheessa 1930-luvun alussa hän riitaantui äitinsä kanssa ja muutti pariaksi vuodeksi seurakuntakotiin Suonionkadulle. Hän lauloi Sörnäisten seurakunnan kuorossa ja soitti nuorten orkesterissa. Vuonna 1933 hänet hyväksyttiin **Dallapén** oppilasorkesteri **Tamaan** viulunsoittajaksi. Hän aloitti keikkailun orkesterin kanssa ja laulutuntien ottamisen. Näinä aikoina hän esiintyi ensimmäisiä kertoja laulusolistina. Elämä oli työntäyteistä soitto- ja laulutunteineen, harrastuksineen ja esiintymisineen.

Asepalveluksesta orkesterin jäseneksi ja viihdytysjoukkoihin

Vuonna 1936 Olavi meni suorittamaan asepalvelusta Viipurin varuskunnan viestipataljoonaan, neljännen komppanian neljänteen joukkueeseen Sorvaliin. Hänen lauluäänensä herätti huomiota, ja hänet kutsuttiin usein esiintymään armeijan eri tilaisuuksiin. Palattuaan armeijasta hän ryhtyi ammattimuu-sikoksi. Hän sai paikan solistina ja kitaransoit-tajana **Rainbow**-orkesterissa. Ensimmäiset levytykset hän teki vuonna 1938. Tästä alkoivat levytykset, jotka lopulta yltyivät 601 kappaleeseen. Sota keskeytti lupaavan uran.

Alikersantti Virta joutui rintamalle, mutta kitara seurasi mukana. Ensimmäinen komen-nuspaikka oli Kirjolan kartano Johanneksessa. Johannekselainen **Sirkka Haltia** oli lottana samassa paikassa ja kertoi Virran laulun saaneen lotat ja sotilaat aivan hurmoksiin. **Kaarina Karvanen** Revonsaaren Henttolasta kävi Koiviston Kaalialan lavalla, joka oli meren rannalla. Olavi Virran esiintyessä oli väkeä tungokseen asti. Virran ryhmä sai tulikas-teensa joulun aatonaaton. Ryhmä komen-nettiin Kuolemajärvelle sijoitetun rykmentin käyttöön. Virta oli mukana taisteluissa eri puolilla Kannasta. Jatkosodan hän aloitti entisessä kompaniassaan, mutta pian hän sai komennuksen viihdytysjoukkoihin Helsinkiin. Päivät täyttyivät konserteista ja aseveli-illoista muiden tunnettujen esiintyjien kanssa. Hän toimi teknikkona puolustusvoimien studiossa ja sai tehdä myös omia ohjelmia. Hänet siirrettiin Valkjärven Kannaksen rintamaradion

äänittäjäksi ja kuuluttajaksi. Alikersantti Virta lauloi itsensä upseerien suosioon, mikä toi hänelle kadehdittavia etuoikeuksia.

Sotien jälkeinen toiminta, uran huippu ja hiipuminen

Virta oli monen toimen mies. Hän perusti le-vykauppoja ja kirjapainon Helsinkiin. Omis-tamassaan **Rotapainossa** hän usein itsekin painoi nuotteja ja **Rytmi**-lehteä. Virta avioitui vuonna 1946. Vaimonsa **Irenen** kanssa he sai-vat kolme lasta **Paulin**, **Harrietin** ja **Sheilan**. Lapset olivat isälle tärkeitä, vaikka aikaa heille jäikin vähän. Olavi oli loistava kokki. Lihapullat olivat hänen bravuurinsa. Autot olivat Olavin intohimo. Hänen kerrotaan omistaneen niit-tä elämänsä aikana 26. Uransa huipulla hän oli erittäin varakas. Työskentely tuotti rahaa. Hän omisti Helsingin Kruunuhaassa luksus-asunnon, jossa oli kotikirjasto ja taidekokoel-ma. Ulkomaanmatkailu oli hänelle mieluista. Huolellisen pukeutumisen kruunasi sormes-sa seitsemän timantin sormus. 1950-luvul-la Olavi levytti runsaasti, oli myyntilistojen kärjessä ja esiintyi myös radiossa. Hän liittyi myös **Kipparikvartettiin**. Vuonna 1960 levy-tetty italialaisperäinen ”Hopeinen kuu” nousi listojen kärkeen ja on vieläkin suosittu sävel-mä. Uransa aikana hän sai kolme kultalevyä. Valitettavasti elämään oli tunkeutunut alko-holi, joka vei vähitellen terveyden ja menestyk-sen. Laulun sanat unohtuivat ja osa äänestä hävisi. Liikkeyritykset menivät konkurssiin ja perhe hajosi. Halvauskohtauksen takia Virta joutui olemaan sairaalassa runsaan vuoden. Sairaalasta päästyään hän muutti Pispalaan **Hulda Simulan** hoiviin. Virta oli ensimmäinen suomalainen viihdetaiteilija, jolle myönnettiin valtion taiteilijaeläke. Hän ehti nauttia siitä vain kuukauden verran ennen kuolemaansa 14.7.1972. Olavi Virta on haudattu Malmin hautausmaalle.

Muistomerkit

Tampereen Posteljoonipuistossa on **Aimo Talevan** 1984 suunnittelema muistomerkki ”Elämän Virta”. Toinen muistomerkki Virralle on hänen musiikkinsa kannatusyh-distyksen hankkima kahvilaravintola Kirjassa Helsingissä. Kolmannen muistomerkin ”Hopeinen kuu” on määrä valmistua tänä vuonna Virran synnyinkuntaan Sysmään. Sen suunnittelija on **Kimmo Pyykkö**.

Olavi Virta oli musikaalisesti erittäin lahja-kas. Hän oli myös filmitähti. Komea ulkonäkö ja syvä lämmin baritoniääni, joka ylsi myös tenoriksi, tekivät hänestä suositun esiintyjän. Hän osasi tulkita syvällisesti laulujaan ja oli esiintyjänä aito ja vilpitön. Legendaarinen Olavi Virta elää ikuisesti Suomen kansan sydämessä, ja hänet muistetaan erityisesti tangoistaan. Hänen tulkitsemansa **I. Ivanovichin** ”Valssi menneiltä ajoilta” -laulun mukaan ”Muistojen armaitten, sävelten entisten hurma säilyy. Siellä päilyy kirkas, kaunis muiston tie”.

– Liisa Katajainen –

Hackmanin lipun alla - Fregatin matkassa

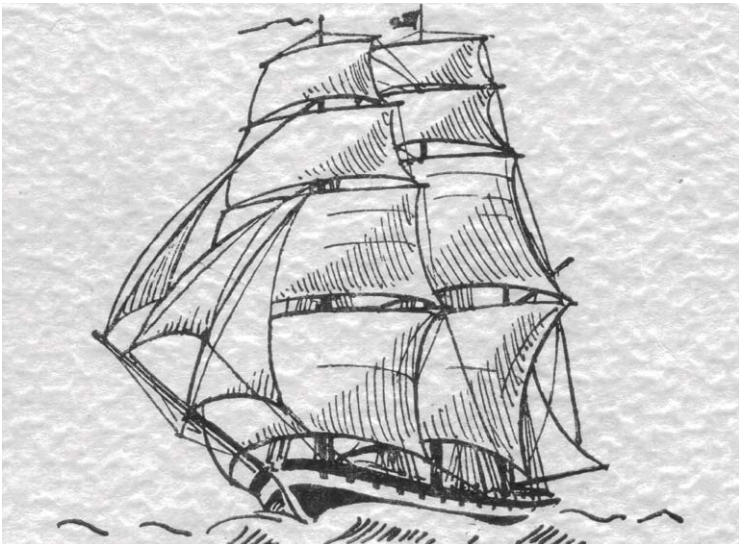
Jatkoa Kauppahuone Hackmanin merihistorialle. Tässä osuudessa huomataan, että Marie Hackman on hyvin tuntenut merenkulun epä-viralliset käytännöt ja tullin ohi tuli Viipuriin monenlaista ylellisyyttäkin:

Jos yksityiskohtaisesti kertoisimme [Fregatti Voltairen] kahdentoista matkan vaiheet, ker-tyisi siitä harvinaisen laaja romaani. Eikä niitä kuitenkaan voi jättää kertomatta, siksi hyvän ja tyhjentävän kuvan ne tarjoavat siitä, miten Viipurin merenkulkua ja puutavaraliikettä siihen aikaan harjoitettiin. Kerromme sen vuoksi niiden historian koruttoman päivä-kirjan muodossa. Siitä tulee pitkiä numero- ja asialuettelaita, kuvia sinänsä, mutta kutsum-me lukijan oman mielikuvituksen apuun. Ne laudat, joita ”Voltairen” miehistö pian purkaa Lissabonin satamaan, on sahattu kaukana Saimaan takaisilla saloilla kasvaneista hon-gista. Se suola, jonka lastaamme laivaan St. Ybesissä, on aikanaan joutuva syrjäisimpiin-kin mökkeihin tiettömillä pettuleivän mailla Pielisen takana. Päiväkirjamme käsittelee niin ollen sinänsä mielikuvitusrikkaita asioita. Ja niin on kaukaisilla merillä lastuna keinuva ”meidän Voltaire laivamme” kohtaloilla melkoi-nen merkitys myös Saimaan ja Pielisen saloilla kyyhöttävien mökkien asukkaille.

Ensimmäinen matka onnistui suunnilleen laskelmain mukaisesti. Lokakuun lopulla [1816] purjehdittiin Helsingörin ohi. Joulukuun kes-kivaiheilla saavuttiin Lissabonin satamaan. Kotimatkalle lähdettiin maaliskuun 1 päivänä 1817. Saavuttiin huhtikuussa Suursaaren ja viivytettiin vielä toukokuun alkuun kokonaisen 300 muun aluksen seurassa Haapasaaren luona odotellen ahtojäiden lähtöä. Toukokuun 11-12 päivänä avautui Viipurin satama, ja muutamia päiviä myöhemmin ”Voltaire” laski laituriiin. Suolalasti mitattiin, ja sen huomattiin olevan kaiken kaikkiaan 2166 tynnyriä irtomittaa. Suolan hinta, käyvän markkinahinnan mukaan laskettuna, vähennettiin venttilastin hinnasta ja rahdista ym. ja tilit selvitettiin **Torladés & Co:n** kanssa. Mitään suurta ylijäämää ei siitä juuri liene tullut....

Tavanmukaiset ”unter Hand ” –tavarat oli luultavasti jo ennen Viipuriin saapumista vie-ty maihin. Saamme tarkat tiedot sekä niiden määrästä että salakuljetuskeinoista. Ne piti Lissabonista ostaa näytteinä ja sitten säilyttää kajuutassa. Luettelo on sangen hämmästyttävä:

320 naulaa sokeria, parasta lajia, Rio tai Pernambuco
320 ” kahvia
320 ” saagoa
1600 ” puuvillaa, Pernambuco
160 ” rusinoita
160 ” makeita, kuorettomia manteleita
64 ” parhaita oliiveja, suolattuja
64 ” viikunoita
64 ” kastanjoita
8 ” säilötyä inkivääriä
2/4 piippua (1 piippu, Pipe, = 550 l)
parasta punaista portviiniä
2/4 ” valkoista Lissabonin viiniä
5 laatikkoa sitruunoita
5 ” appelsiineja
5 ” pomeransseja
20 kpl nanguineja

Nämä Lissabonista ostetut pikkutavarat on, jos jäät jo ovat lähteneet ennen ”Voltairen” saapumista, huomiota herättämättä vietävä maihin lotjalla, jonka **Marie**-rouva hyvissä ajoin on asettava odottamaan Pyhtään tai Teikarinsaaren kohdalle, sillä varjolla, että sieltä ”on lastattava polttopuita”....

Voltairesta Grossfürst Alexander

Syksyllä 1818 laivaa uudistettiin ja se sai otsikon mukaisen uuden nimen. Me olemme nähneet miten se, kaikki paikat täynnä tuoksuavaa puu-tavaraa, on nostanut ankkurinsa Uuraan redil-lä, hitaasti kääntynyt tuulen mukaan ja sitten kolmen mastonsa kaikki purjeet pullistuneina, äänettömästi on lähtenyt monia kuukausia kestäville matkoilleen. Merimiehiä kaikista Suomen rannikkokaupungeista on astellut sen kannella, lukemattomien eri kansallisuuksien luotsit ja tullimiehet ovat nousseet sen nuora-tikkaat. Olemme nähneet sen purjeet riekaleina ja kaikki miehet pumppuamassa selviyty-vän Suomenlahden, Pohjanmeren, Biskajan ja Atlantin takaisten kaukaisten merien myrs-kyistä. Sitä ovat komeat sotalaivat saattaneet, ja hainnopeat kaapparit ovat turhaan ajaneet sitä takaa. Keltainen ruttolippu purjeen han-gassa lepattaen ja kansi tropiikin kuumuudesta höyryten se on kellunut rasvaisen veltoissa mainingeissa Havannan edustalla. Piilopaikat salakuljetustavaraa täynnä se on sukeltanut esiin syyssumusta Pörtön kohdalla, ja satojen muiden laivojen seurassa se on maannut ank-kurissa ahjojävyöhykkeen ääressä Suursaaren ja Haapasaaren takana odottamassa kevättä, jäiden lähtöä ja Viipuriin pääsyä.

Mutta ne miehet, jotka kaukana pohjoi-nessa kaikuvin kirveeniskuina kaasivat Savon metsien satavuotisia honkia, ja ”Grossfürst Alexanderin” matruusit, jotka Uuraassa lasta-sivat lautoja ensi Espanjan-matkalle, mitä tiesi-vätkään he toisistaan ja siitä yhteydestä, jonka puitteissa he suorittivat päivätyönsä? Ja hol-steinilainen kapteeni **Müller**, lautojenlähettäjä **Haartman** ja hyvinarvoisa Sorsakosken sahan kirjuri **Martti Sihvoin**, Lappeenrannan asia-mies herra **Hallitzius**, nuuskanruskea **George Augspurg**, niin, Marie-rouva itse – käsittivätkö edes he, että kaiken tämän raatamisen, rahtaa-misen, purjehtimisen, laskeskelun ja hanhen-kynänraapustelun takana, mikä kaikki yhdessä muodosti suuren liikeyrityksen jokapäiväisen työn, että kaiken tämän takana kuitenkin oli toinen, syvempi tapahtumasarja, yhteys, joka sulki piiriinsä myös tämän **Hackman & Co:n**, antoi sille merkityksen ja tehtävän.

Mutta lastinaan lautoja, lankkuja ja soi-roja näiltä merkillisiltä sahoilta purjehtii ”Grossfürst Alexander” etelää kohti. Eikä se niin ollen ole vain alus ylimalkaan, fregatti, jonka kuva on täydellinen, kun mainitaan sen omistajat ja kapteenit, lästiluku, pituus ja leve-yys, uppouma ja rakentamisvuosi, vaan ennen kaikkea se on tekijä, jolla on merkityksensä Itä-Suomen metsien historiaa kuvattaessa ja jol-la samalla on oleellinen osansa kertomuksessa Savon erämaiden voit-tamisesta.

Lähde:

Örnulf Tigerstedt:
Kauppahuone Hackman. Erään vanhan Wiipurin kauppiassuvun vaiheet 1790-1879. Ensimmäinen osa 1940. Suomennos Emerik Olson.

Lähteet:

Hankalan koulupiiri, Souva, huopaa, pie perrää. 1994.
Hankalan koulupiiri, Saarelaisii, tynnis ja myrskyis. 1995.
P. von Bagh, M.Koski, P.Aarnio, Olavi Virta - legenda jo eläessään. 1995.
Kari- Juva- Seitajärvi, Olavi Virta. Lauluja elämästä ja valkokankaalta. 2005.
Wikipedia, Olavi Virta

KOULUMUISTOJA

A

B

C

Otsikon teemaan tuli aineistoa syksyn aikana kaikkiaan 14 lähettäjältä. Kuten lupa oli, aihetta sai lähestyä vapaamuotoisesti ja itse valituin aineistoin. Tätä mahdollisuutta on käytetty. Olemme saaneet Johanneksen koulukuvia vanhalta ajalta, jopa yli sadan vuoden takaa. Olemme saaneet koulunaloituksen ohjeita oppilaille ja vanhemmille. Olemme saaneet koko koulutien kattavia kuvauksia sekä toisaalta tuokiokuvia yksittäisistä mieleenpainuvista hetkistä koulutyön keskellä. Isossa kuvassa on valokeila voinut kohdistua opettajiin tai koulutovereihin, sisaruksiin, vanhempiin, koulun arkeen tai juhlahetkiin, koulutiloihin ja tietysti omiin ajatuksiin monien muutosten keskellä.

D

E

F

Lehtitoimikunta on käynyt koko aineiston läpi. Yhteisenä johtopäätöksenä oli, että kouluympäristössä syntyneet tai muuten kouluun liittyvät lapsuuden tai osin nuoruusvuosien muistikuvat ovat hyvin voimakkaita. Tilanteiden muistijäljet ovat tarkkoja, olivatpa ne vahvan myön-teisiä tai vähemmän miellyttäviä. Kirjoittajat ovat säilyttäneet mielessään luokkahuoneiden tuoksun tai asusteiden värejä, maisemakuvia koulun pihoilta ja koulutieltä, opettajiensa vakiintuneita tapoja, juhlatilaisuuksien tunnelmia. Tällä tarkkuudella on saatu tilannekuvia jopa lähes kahdeksankymmenen vuoden takaa. Kirjoituksista löytyvät ilon hetket, petty-mykset, erityisesti evakkotaipaleen vaihtuvat ja erilaisuuden kautta usein vaikeat koulun-vaihdokset sekä opettajakunnan äärimmäisen

kirjava suhtautuminen uusiin opintien kulki-joihin. Parhaimmillaan opettaja on ollut kuin hyvä haltijatarkummi auttaen ja rakentaen siltoja kesken jääneiden oppivuosien välille. Huonommassa asemassa ovat olleet he, joille rikkinäinen koulutausta on ollut aihe joutua opettajansa silmätikuksi. Paremmat päivät ovat silloinkin saattaneet odottaa seuraavan muutoksen takana, seuraavassa koulussa. Johtopäätöksenä on siis ollut, että kirjoi-tusten aihekenttä on ollut kirjoittajille erityi-sen tärkeä. Uskomme, että se on tärkeä myös Johannekselaisen lukijoille. Vaikka omakohtais-ta kirjoitusta kouluvuosista ei vielä olisikaan niin uskomme, että julkaistavien tarinoiden lukeminenkin kirvoittaa mieleen monia omia koulumuistoja. Niitä voi muistella omaan käyt-

töön tai lähipiirissä taikka laittaa niitäkin vielä lehtemme kautta yhteiseksi kokemukseksi. Lähestymistapa tähän teemaan on niin monimuotoinen, että lehtitoimikunta ei ole katsonut aiheelliseksi tai edes mahdolliseksi asettaa kirjoituksia perinteisellä tavalla parem-muusjärjestykseen. Jokainen tehty ja saatu ai-neisto on omalla tavallaan arvokas. Haluamme kuitenkin palkita kirjoittajajoukkoa aktiivi-suudesta. Toimitamme neljälle kirjoittajalle luettavaa kirjan muodossa ja nämä paketit ovat osuneet seuraaville:

Maija Ilmasti
Sakari Sailola
Taimi Toivonen
Urho Tolvanen

Kiitokset samalla kaikille, jotka ovat aineistoa ja koulumuistoja lehdelle toimittaneet. Johanneksen lasten koulutie on ollut moni-vaiheinen, varsinkin jos se on päässyt alkuun jo kotipitäjän kyläkoulussa. Julkaisemme ohessa **Sakari Sailolan** runomuotoisen muistelman, jossa oppivelvollisuusvuosiin mahtuu kaikki-aan kahdeksan koulua. Tämä kirjoitus kaikessa riemullisuudessaan ja taustalla olevan sodan dramatiikankin kuvaten saa aloittaa teema-kirjoitusten sarjan.

– Hannu Rastas –

Katkoksia koulutiellä

Linnoittajat pystyttäneet
metsiin paljon kiviä
pelloillakin rinnakkain
on niitä monta riviä
Lehmät kesän nostatelleet
paimenensa jalkaa
kohta tälle Karhulassa
opintaival alkaa

Tavoittelen kirjaimia
aapiskirjan avuin
synnyttelen sanojakin
vihkoon tehdyin tavuin
Nenäliinan päärmettä
siistiksi en saata
naistenhommaa mokomakin
saisikin jo laata

Paasikivi Moskovassa
neuvonpitoansa jatkaa
isä, äiti, nuorempineen
Hämeeseen nyt matkaa
Esievakosta koulunkäynnin
muodostuikin loppu
kohta sieltä palattua
uuteen matkaan hoppu

Evakkotiemme Hämeeseen
aluksi taas kulki
kuunkierron ajan ovia
perheemme siel sulki
Perniössä kuunneltiin
kovat rauhanehdot
meiltä kodit riistettiin
niissä keinui kehdot

Tuohitun kylätiellä
oli vielä rekikeli
tallimies kun asemalle
meitä kuljetteli
Paimiossa isäntämme
rattaita jo käytti
hevonенkin Kirnulaan
tien tuntevansa näytti

Kertaus se paremmin
oppimista muokkaa
Jokelassa aloittelen
jälleen ekaluokkaa

Kyynelhelmet poskilleni
tippumaankin sain
ensikertaa luokasta
paikkaani kun hain

Koulunkäynti alkoikin
liian hyvin maittaa
äiti tahtoi pakkasilla
sukset piiloon laittaa
Itse en ollut ihastunut
kalaöljyn makuun
vuorostani hänet laitoin
öljypullon hakuun

Talvisessa mittelössä
olin alaluokkain paras
silti pakoon suksinut
oisi moni varas
Sähkökulmassa lakupiippuun
tuhlasinkin rahaa
tuskinpa sen imeskely
oli kovin pahaa

Silloin myöskin lauantaicin
piti kouluun mennä
vaikkei tuntiensa määrä
täyteen mittaan ennä
Lukuvuoteenikin tuli
melkein täydet päivät
mielestä pois häipyneet
keskenjätön häivät

Eihän laki evakonkaan
asumista säädä
olomme sai Paimiossa
vuoden pituiseksi jäädä
Junamme jälleen jyskytteli
nyt Satakuntaa kohti
matka Porin asemalta
Viasvedelle se johti

Paikka meren äärellä
paljon hiekkarantaa
tuke Säpin majakasta
kylään saakka kantaa
Asuntona pieni mökki
siinä kamari ja tupa
rinnan päällä makaamiseen
porsaallamme lupa

Pienen kylän koulutyössä
supistettu malli
yhden luokan väliinjätön
se kohdallani salli
Näinhän koulu toimillaan
minua nyt suosi
tällöin tuli korvatuksi
menetetty vuosi

Oli opiskelun ohella
myös tehtäviä muita
koulutilan lämmitykseen
pienensimme puita
Ahkerimmat romujakin
kokoon keräsivät
toiseen muotoon tehtaissa
ne sitten heräsivät

Kerran pyörin ajelemaan
menin merenjälle
liukkaus se paiskasikin
makaamaan sen päälle
Muististani katosivat
huomispäivän läksyt
silloin kannanotot kotona
eivät olleet äksyt

Monille paluu Karjalaan
syksyllä jo tuli
meille koitti ajankohta
kun merenlahti suli
Ruotsia vastaan marssimaan
ennätin myös kyllä
vaikkei luku vuosieni
määrättyyn viel yllä

Koulunkäynti aloitustaan
muuttui paremmaksi
vuosia nyt kuluikin
Karhulassa kaksi
Kontolla ja Vinnarilla
oli koululuokat
kotona jo odottivat
vasarat ja kuokat

Pienet tilat opetuksen
läheisiksi luovat
puupohjakenkään kopinat
lisä-äänät tuovat

Alkaa kouluruokailu
syödään velliä ja rokkaa
Konton Emma uutterasti
niitä meille kokkaa

Ehkä joku heinänteon
aloitusta pohti
kun matka koti-Karjalasta
kanta-Suomeen johti
Tarvasjoella Euran koulun
oven kohta avaan
metsäisissä maisemissaan
runsaan vuoden ravaan

Luokallani pulpeteissaan
monta Johanneksen poikaa
Mie ja sie ne soinnukkaasti
nyt tiloissansa joikaa
Opettaja välitunneilla
kertoo monet jutut
myös Sika-Kyöstin ongelmat
on niissä hälle tutut

Talvella talon metsässä
puita pistän poikki
useita jo kaniineja
häikeissänsä loikki
Lihojansa kuljettelen
Turun Kauppahalliin
nahoistansa asusteita
monenlaiseen malliin

Aivoihin jo iskostunut
kaikenlainen tieto
jatkoluokkain paikoiksi
vielä tulee Lieto
Täälläkin kai tiedoissani
edelleenkin kartun
Pahka-, Palomäessä
kun ovenkahvaan tartun

Koulutilaan kahdeksaan
astelinkin sisään
opettajain lukumäärään
yhden vielä lisään
He kaikki ihan mukavia
ei nurkassakaan seistä
sopuisia oppilaatkin
ei pahaa sanaa heistä.

– Sakari Sailola –

Viipurin portti maailman merille

Rakkaasta Suomen Viipurista tiedetään ja muistetaan, että se oli Karjalan pääkaupunki, että Viipuri oli huomattava kulttuurikaupunki ja joidenkin muistissa on myös, että Viipuri oli aikanaan Suomen ainut Hansa-kaupunki.

Suomen sahateollisuuden nopean kehittymisen ja kasvamisen myötä 1800-luvulla Suomenlahden satamakaupunkien vientikauppa kasvoi ja kehittyi. Viipurin merkitys satamakaupunkina sai aivan uuden sysäyksen kun Saimaan kanava v. 1862 valmistui, jolloin avautui suora vesireitti Saimaan vesikuljetusten ja Suomenlahden merenkulun välille. Saimaan kanavan meren puoleinen eteläpää oli suoraan Viipurin kaupungissa sen satamien äärellä. Puutavaraa ja matkustajia alkoi purkautua ruuhkaksi asti sisämaasta rannikkokaupunkiin. Viipurin vanhat satamat eivät enää riittäneet hoitamaan kasvaa puutavaran vientiä, johtuen pääosin siitä, että kaupungin edessä oleva saaristoreitti ulos merelle oli ahdas ja vaikeakulkuinen sekä veden syvyys riittämätön suurille aluksille. Kehitys johti siihen, että laivojen lastaus oli vietävä syvemmille vesille.

Jo keskiajalla Viipurin edustalla olevassa Uuraan saariston alueella oli harjoitettu tullin valvomaan laivaustoimintaa. Uuraaseen muodostettiin kaupungin ulkosatama joka sijaitsi pääosin Uuraan pääsaaren ja Ravansaaren välisessä salmessa ja sen edessä olevalla Tapolanlahdella. ”Pakkoliitoksen” kautta muodostettiin myös Viipurin merellinen kaupunginosa Johanneksen kunnan alueeseen kuuluvista satamasaarista. Valtioneuvoston päätös jolla Viipuri alueet vei Johannekselta, kunnan voimakkaasta vastustuksesta huolimatta, vaatii oman tarinansa jossain toisessa yhteydessä.

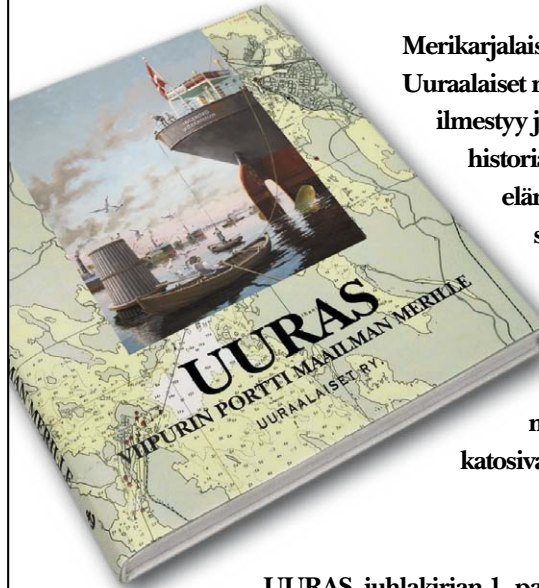
Uuraan satama-alueita suojaavien merenkäynniltä luonnostaan kaksi niemeä Kirkkoniemi ja Ryövälinniemi, joiden välistä meriporttia parannettiin rakentamalla jatkoksi aallonmurtajapenkereitä. Uuras oli portti ja meritie Viipurista ulos maailmalle ja myös toisin päin – portti maailmalta Suomeen. Uuras oli kulttuurien ja kansallisuuksien kohtaamispaikka, maailmantapahtumien ja muutovirtausten vilkas rantautumisalue - kulttuurituonnin satama, josta kasvoi Euroopan suurin puutavaran vientisatama – ja joka katosi Suomen kartalta sotien 1939-44 seurauksena.

Viipurin saariston kulttuurin ja perinteitten vaalijat täyttävät pyöreitä vuosia - Uuraalaiset ry 50 vuotta ja Uuraan saariston säätiö 45 vuotta.

Yhteinen syntymäpäiväjuhla vietetään Karjalatalon juhlasalissa. Yhteisöjen toivomuksena on: että kaik karjalaiset ja heidän läheisensä, ystävänsä ja tuttavatkin tulisi suuret joukot juhlimaan, varsinkin nää Johannekselaiset, ko heiltä matkikii vietii – nii ja etenki saaristolaiset ja viipurilaiset, vaik hyö ne maat sit saivat – tulkaa haastamaa kuulumiset ja juhlimaan kunnon tavalla.

– Seppo Huunonen –

Uuraalaiset ry. 50 vuotta JUHLAKIRJA UURASTAJISTA

Merikarjalaisen kotiseutu- ja perinneyhdistyksen Uuraalaiset ry:n täyttäessä viisikymmentä vuotta, ilmestyy juhluvuotena 2015 upeasti kuvitettu historiallinen kuvateos Uuraan saariston elämästä, ihmisistä, heidän toistiaan ja Uuraan sataman kasvusta Euroopan suurimmaksi puutavaran vientisatamaksi. Juhlakirja on kunnianosoitus menneiden sukupolvien tekemälle työlle, sekä tietoteos ja muistomerkki ajasta ja paikasta, jotka katosivat sotien 1939 – 1944 seurauksena.

UURAS -juhlakirjan 1. painoksesta numeroidaan 200 ensimmäistä kappaletta, jotka ovat varattuja teoksen ennakkotilaaajille!

JUHLAKIRJAN ENNAKKOTILAUS

☐ KYLLÄ, haluan numeroidun upean juhlakirjan UURAS VIIPURIN PORTTI MAAILMAN MERILLE 45 € ennakko hinnalla ilman postitus- ja käsittelykuluja (10 €) jotka muuten joudutaan veloittamaan, kun kirja toimitetaan postin välityksellä. Ennakkotilaaajana saan lisäksi kauniin kirjanmerkin, joka on suunniteltu 50 juhluvuoden kunniaksi, merikarjalaisen kulttuuriperinnön vaalimisen embleemiksi.

Tilaajan nimi	Tilausten määrä
Lähiosoite	
Postinumero ja -toimipaikka	
Puhelin	
Sähköposti	

Ennakkotilaaajana sitoudun maksamaan tilauksen 15.03.2015 mennessä Uuraalaiset ry:n tilille: FI79 1024 3000 3027 49, kohtaan viite merkitään: JUHLAKIRJA

Vastaanottaja maksaa postimaksun

UURAALAISET RY.

Tunnus 5020494

00003 VASTAUSLÄHETYS

Tilaat juhlakirjan helposti sähköpostilla: uuras@viipurinportti.com

KUTSU

Hyvä saariston väki ja kaikki karjalaisen kulttuurin ystävät ja vaalijat, Uuraan saariston säätiöllä ja Uuraalaiset ry:llä on ilo kutsua teidät kaikki sankoin joukoin juhlimaan ja muistelemaan menneitä, jos ei aivan kultaisia niin ainakin kultaaantuneita aikoja ja paikkoja, Karjalatalolle lauantaina 21. päivä maaliskuuta v. 2015, alkaen kello 12.00 ”Uurastajat” näyttelyn avauksella ja tervehdyksillä vuosijuhlaa viettävälle, jatkuen ohjelmallisena pääjuhla kello 13.00 - 16.00. Juhlapäivän 21.3.2015 ohjelman sisällöstä muutama poiminta.

- ★ ”Uuras - Viipurin portti maailman merille” -juhlakirjan julkistus
- ★ ”Uurastajat” - Yrjö Lohkon öljymaalauksen näyttely
- ★ ”Housulakko ja saunapakko” -näytelmän kantaesitys; näyttelijät: Erkki Liikanen, Mirja Kontula ja Sofia Haartti
- ★ Perinteistä uuraalaista torvisoitoa UTY:n perinnesoittoakunta
- ★ Trångsund Jazz Band on täällä taas, siinä soittavat Suomen parhaat ’alan miehet’ Seppo Hovi, Pentti Lasanen, Pekka Sarmanto ja Eki Liikanen

Juhlapuheet pidetään, juttua riittää, soittoa piisaa ja laulaakin saa. Tilaisuus on maksuton.

TERVETULOA! – Uuraalaiset ry - Uuraan saariston säätiö –

Vaahtolan, Rokkalan Riionsaaren johannekselaiset

kokoontuivat toimistolla 11.10.2014 turkulaisyyntyisen, mutta nyt jo johannekselaisen Männyn Seijan tekemän rusupirakan maistiaisissa. Jokaiselle riitti pala kahdesta pellillisestä. Ilahduttavasti oli kutsu kiirinyt, että ystäviä oli kolmattakymmentä. Laulujen lomassa suunniteltiin kevään kokoontumista, ja Kukkosen Matti lupasi valmistaa potlohon, kun oli tullut hyvä perunasato. Kiitos etukäteen! Julistettiin litsauskisa, josta saa kunniaa, mutta ei suuria palkintoja.

Terveisin Juha Mänty

Vaahtola-Rokkala-Riionsaari kevättapaaminen lauantaina 14.3.2015 alk. klo 13

Johannesseuran toimistossa osoitteessa Piikkiö, Myllytie 1

Iltapäivän aikana muistellaan virpomisloruja, pidetään litsauskisa ja nautitaan Kukkosen Matin tekemää pottilohkoa. Jälkiruuksi juodaan kahvit. Arpajaisia ei järjestetä tällä kerralla.

Tervetuloa! Piikkiössä nähdään! Huom: Litsauskisan pelivälineet eli kovaksi keitetyt kananmunat jokainen keittelee valmiiksi ja tuo mukanaan.

Kaarina Veira

Husaarinkatu 3 A1, 20780 Kaarina
02-242 1010, 040-7619 113, kaarina@veira.fi

Tunnistatko?

Jos tunnistat jonkun tai joitakin kuvan henkilöistä, ota yhteyttä Johannes-Seuraan, puh: 02 4795 118, s-posti: johannesseura@elisanet.fi

Kuva on ollut Marja Hörkön (o.s. LENKKERI) albumissa. Kuvan takana ei ole mitään kirjoitusta, mikä kertoisi tai antaisi edes vihjettä kuvassa olevista henkilöistä, tai ajasta tai paikasta. Kuva voisi ajoittua ehkäpä 1920-luvulle ja siinä on todennäköisesti ainakin joku hänen sukulaisistaan. Marja Hörkö syntyi 20.6.1904 Koskijärvellä, ja hänen isänsä oli Kulon Julius eli Julius Lenkkeri, ja äitinsä Lydia. Marja avioitui vuonna 1928 Hugo Artturi Hörkön (s. 10.2.1901 Tikkala) kanssa. Mistä kuva voisi olla, entäpä keitä ovat kuvan henkilöt?

Rajankäyntiä Petsamossa

Johannekselaisessa on ollut sarja juttuja, joissa on kuvattu Karjalankannaksen rajanvetoja ja eri syistä nousseita vanhoja paineita rajansiirtoon. **Irja Hirsivaaran** lähettämä tietopaketti täydensi kokonaiskuvaa. Asetehtaan alue Kivennavalla otettiin venäläisten hallintaan heti 1864, mutta kesti lähes 60 vuotta ennen kuin rajajulistuksen toinen puoli toteutui ja Petsamosta tuli viralinen osa Suomea. Suomalaiset muistuttivat päätöksestä monin tavoin 1880-luvun alussa ilman tuloksia. Alueesta taisteltiin ja kahnattiin kansainvälisestikin 1918-20, kunnes Tarton rauhassa saatiin vahvistus rajanvedolle Jäämeren rantaviivaan asti. Teoriassa Petsamo kuului Suomelle vuoden 1921 alusta ja rajan avaamiselle oli aikaa lähes vuosi. Silti yhteistyö uuden neuvostovallan kanssa oli takkuista

–alueen haltuunotto velvoitteiden mukaisesti oli vähällä mennä myttyyn. Vasta 1930-luvun

alussa alueen arvo nousi uusiin korkeuksiin. Siihen vaikuttivat yhtäkaa Liinahamarin avo- vesisatama, parannettu tieyhteys Rovaniemeltä Petsamoon, nikkelikaivostoiminnan käynnistyminen sekä matkailunnon kasvu. Vuosina

1940–41 Petsamo oli pohjoisen Euroopan henkireikä maailman merille, 2500 kuorma-autoa hoiti valtavaa kuljetusurakkaa ahtaalla väylällä ja hyytävissä oloissa. Muutamien vuosien päästä leikattiin rajaviivalla Petsamo taas irti Suomesta.

Saimme sukututkimuksen tuloksena jälleen todisteita siitä, miten erilaisiin suuntiin ja oloihin Johanneksestakin on lähdetty. Harvoin saamme kuitenkin näin erikoisia ja tutkijan sitkeyttä vaativia aineistoja tietolähteiksi. **Matti Rastaan** sukujuuret ja omat sukutaustani yhdistyvät, kun kuljetaan ajassa noin 250 vuotta taaksepäin. Mielenkiintoista on ajatella, että tällainenkin ohut lanka liittää Johanneksen Kaijalan kylän kaukaisiin Ruijan rantoihin.

– Hannu Rastas –

Tietolähde ja kuva: Petsamo – mittaamattomien mahdollisuuksien maa (1994)

Matti Rastas Kuolemajärveltä Muurmannin rannalle

Vuonna 1860 keisari Aleksanteri II allekirjoitti asetuksen, jolla ulkomaalaisille myönnettiin lupa asettua asumaan Venäjän alueelle Muurmannin rannalle. Se tarkoitti myös suomalaisia. Muurmannin rannaksi kutsutaan Kuolan vuonosta Norjan Ruijaan asti olevaa rantaa. Siellä olivat jo vuosittain käyneet monet pohjoissuomalaiset lisäänsioita hankkimassa keväisin ja kesäisin ja palanneet kotiin turskan pyynnin loputtua.

Mitään suurta ryntäystä asetus ei aiheuttanut. Sen vuoksi asetusta täydennettiin vuonna 1868. ”Kolonistit” eli siirtolaiset saivat verovapauden kahdeksaksi vuodeksi, heillä oli oikeus omaan kieleensä ja omaan uskontoonsa, ja he saivat myös käydä tullitonta kauppaa Norjassa. Venäjän valtio myönsi näille uudisasukkaille myös lainoja asunnon ja elinkeinon harjoittamiseen.

Moni asia olisi ollut toisin sekä näiden suomalaisten asukkaiden että koko Suomen osalta, jos olisi noudatettu keisarin kuulutusta vuodelta 1864. Siinä hän ilmoitti Kivennavan pitäjässä olevan Siestarjoen eli Rajajoen kivääritehtaan alueen liittämistä Venäjän alueeseen ja sen vastineeksi Suomelle tuli annettavaksi julistuksen tekstin mukaan ”joko se rantamaa Jäämeren luona itäpuolella Jaakopinjokea ja lähellä Stolboan lahtea, jonka heittämisestä kalastuspaikoiksi suomalaisille Lappalaisille kysymys tätä ennen on nostettu, taikka, kra-teerauksen ja arwostelemisen jälkeen, rajalla Suomea kohtaan olewia käytettäviä tiloja yllämainitussa kuvernementissa”.

Näin ei kuitenkaan toinen osapuoli tässä-kään tapauksessa toiminut.

Elämä Muurmannin rannalla ei varmaan ollut yksinkertaista eikä kovin mukavaakaan, mutta suomalaisessa sanomalehdistössä tuntuu eniten kirjoitetun papillisten toimitusten puutteesta ja suomalaisten oikeudesta asua siellä.

Parannusta papillisiin toimituksiin

Kuolajärven (nykyisen Sallan) kirkkoherra **J. F. Thauvon** oli saanut vuonna 1868 Muurmannin rannalta kirjeen, jonka 30 miestä oli allekirjoittanut.”Koska olemme opetusisämme Lutheruksen autaaksi tekeväisessä uskossa kasvaneet ja olemme joutuneet tänne vieraalle maalle niinkuin lampaat, joilla ei paimenta ole hengellisen elämämme vuoksi, sillä ikävältä tuntuu, ettei koskaan saada kuulla elävää Jumalan sanaa, ei koskaan saada nautita her- ran pyhää Ehtoollista, lapset myös jäävät risti- mättä ja ruumiit niinkuin raadot muulloinkin kaivetaan maahan ilman mitään Kristillistä siunausta eli hautaamista, niin rohkenemme yhteisesti, koska meitä asuu täällä noin kaksisataa henkeä, asettaa Suomen hallituksen tiedoksi meidän viheliäisyytemme, nöyrällä pyynnöllä että sallis meille opettajan, joka kerrankaan vuodessa kävis meille julistamassa elävää ja puhdasta Jumalan sanaa, kinkeriä pitämässä ja kaikenlaisia papillisia toimituksia toimittamassa.”

Thauvon sai 1200 markan avustuksen Suomen hallitukselta ja kävi suorittamassa Muurmannin alueella papillisia toimituksia vuosina 1870–1874. Hän kertoi ensimmäisestä matkastaan Kirjallisessa Kuukausilehdessä. Hänen jälkeensä joko vuosittain tai harvemmin suomalainen pappi kävi valtion antamalla avus-

tuksella työmatkalla Muurmannin rannalla. Kahta alueella käynytä pappia on kiittäminen siitä, että on saatu tietoa siellä asuvista suomalaisista ennen vuotta 1904. Tosin ei kaikista, sillä vuosina 1860–1870 sieltä muutti runsaasti suomalaisia Amerikkaan Norjan kautta, ja monet olivat jo kuolleet.

Vuonna 1882 alueella kävi **Johannes Schwartzberg** (myöhemmin **Mustakallio**), joka matkallaan teki siellä asuvista siirtolaisista kirkonkirjan. Sitä sitten jatkossa käytettiin muiden pappien siellä käydessä. Se säilytettiin Kuopion tuomiokapitulissa ja annettiin sieltä seuraavalle matkaan lähtevälle papille. Vuonna 1885 – 1888 kävijänä oli pastori **Matti Hinkula**. Hänen muistiinpanonsa, luultavasti konsepti kirkonkirjaan merkityistä rannan luterilaisista asukkaista on päivätty 1.8.1887 ja 8.7.1888 ja vuosina 1884 - 1887 kuolleista luterilaisista, ovat ainoat luotettavat tiedot tuolta ajalta Muurmannin rannalla asuneista luterilaisista.

Mainittakoon, että viimeinen suomalainen pappi, joka kävi Muurmannin rannalla ennen kuin Venäjä kielsi käynnit, oli pastori **Karl Ruben Jauhiainen**, josta 1. toukokuuta 1907 tuli Viipurin kaupunkiseurakunnan kirkkoherra ja myöhemmin tuomiorovasti. Hän kuoli elokuussa 1939 Viipurissa eikä siis ehtinyt nähdä kauniin kotikaupunkinsa ja oman tuomiokirkkonsa tuhoutumista.

Matti Rastas

Tuo aiemmin mainittu pastori Matti Hinkulan konsepti, jonka Oulun maakunta-arkiston silloinen johtaja **Samuli Onnela** löysi kenraalikuvernöörin kanslian arkistosta, julkaistiin vuonna 1973 lisätiedoin varustettuna Oulun yliopiston Scripta Historica III-sarjassa.

Jo vuosia sitten ensimmäisen kerran Hinkulan kirjaamia tietoja lukiessa kiinnitti huomiota Aaravuonon asukkaaksi merkitty **Matti Rastaan** perhe. Perheestä ei ole paljon tietoa, ei sitäkään, milloin Matti Rastas, vaimo **Maria Birget** ja kolme lapsista, **Amanda**, **Hilda** ja **Emma**, olivat syntyneet. Poika **Johan Olofin** syntymäajaksi oli merkitty 1.6.1885, mutta ei syntymäpaikkaa. Matin syntymäpaikaksi oli ilmoitettu Kuolemajärvi ja vaimo Marian Kirkkonieni Norjan puolella, ja hänen sanottiin olevan lappalainen.

Pari vuotta sitten mieheni suvun sukukirjan tietoja tarkistaessani huomasin Petsamon seurakunnan tiedoissa nimen **Emma Keränen**, o.s. Rastas, syntynyt 26.12.1881 Norjassa, Vardøssä (Vuoreijassa).

Kuolemajärven sukujen tutkijana rupesi kiinnostamaan, löytyisikö mitään tietoja Matti Rastaasta.

Kuolemajärven kirkonkirjoista Matin tiedot löytyivät helposti. Matti oli syntynyt 6.2.1850 Johanneksessa, kuten jo sukunimestä saattoi epäillä. Matin vanhemmat olivat kylä-

seppä **Juho Matinpoika Rastas** (s. 12.4.1813 Johannes, Kaijala, k. 1.11.1882 Kuolemajärvi, Kolkkala) ja **Valpuri Kaaprielintytär Puusa** (s. 5.4.1819 Johannes, Kaijala, k. 16.8.1855 Johannes, Kaijala).

Juho meni toiseen avioliittoon **Katariina Mikontytär Kottosen** (s. 3.9.1836 Johannes, Revonsaari, k. 22.7.1907 Kuolemajärvi) kanssa. Juho, Katariina ja Matti muuttivat Kuolemajärvelle 18.4.1867, ja samana vuonna Matti pääsi siellä ripille.

Matista on muutama maininta Kuolemajärven kirkonkirjoissa. Vuonna 1868 hän oli kuljeskellut Venäjällä ilman passia ja joutunut siitä Viipurin ojennushuoneeseen puoleksi vuodeksi. Tuskin 18-vuotias Matti edes tiesi, että Venäjälle mentäessä tarvittiin passi. Tuntui aika kovalta rangaistukselta. Toinen maininta rippikirjassa Matista on se, että hänen sanotaan oleskelevan muurmannilaisten maalla ja 22.10.1887 hän on saanut Kuolemajärveltä naimakirjan Muurmannille. Todennäköisesti pastori Hinkula heidät vihki vuonna 1888. Milloin, mitä kautta ja millä keinolla Matti oli Muurmannin rannalle mennyt, siitä ei ole tietoa. Mutta kun vaimon syntymäpaikaksi oli merkitty Kirkkonieni, voisi ajatella hänen menneen Norjan kautta. Tytär Emman syntymäajaksi Petsamon seurakunnan kirjoissa oli siis merkitty 26.12.1881 Norjassa. Se oli samoin Norjan kirkonkirjoissa, ja selvisi myös, että perhe asui silloin Vuoreijassa ja Matti oli räätäli. Vanhemmat olivat molemmat ilmoittaneet syntymävuodeksi 1845, mikä Matin kohdalta oli väärin, enkä Marian syntymäaikaa pystynyt vahvistamaan. Emman syntymätiedoissa oli äidin nimenä **Maria Bergithe Olsen**. Pastori Hinkulan luettelossa nimenä oli **Maria Birget** ja saamelainen. Olen käyttänyt norjalaisten kirkonkirjojen tietoa.

Aleksandrovskin luterilaisen seurakunta

Vuonna 1889 venäläiset viranomaiset kielsivät Suomen kirkkoon kuuluvien pappien matkat. Syyksi sanottiin pappien levittäneen luterilais- ta uskoa kreikkalaiskatolisille ja saamelaisille. Se ei ollut totta. Pietarin evankelisluterilainen konsistori pyysi vuonna 1892 lähettämään suomalaisten pappien käyttämän kirkonkirjan Pietariin ja sillä tiellä se on yhä. Sitä käyttivät todennäköisesti myös ne inkeriläiset papit, jotka kävivät Muurmannin rannalla osin Suomen valtion avustuksella. Se varmasti oli pohjatietona myös, kun alueelle perustettiin **Aleksandrovskin** luterilainen seurakunta vuonna 1904 (vuodesta 1939 nimenä **Poljaray**). Papiksi nimitettiin **Antti Vuotila** Pietarin hiippakunnasta. Hän oli valmistunut papiksi Helsingin yliopistosta 1901 ja syyskuussa samana vuonna siirtynyt Pietarin hiippakuntaan. Vuotila joutui alueelta lähtemään 1916, ja pitkään luultiin, että punaiset polttivat 1917 kirkonkirjat. Niin ei ollut käynyt. Yli viisitoista vuotta sitten alettiin Suomeen saada niistä puhtaaksikirjoitettuja kopioita. Muutama vuosi sitten saatiin myös alkuperäisistä kirjoista tehdyt filmit Oulun maakunta-arkistoon. Ne ovat venäjäksi eikä niistä anneta kopioita.

Tietoja kirkonkirjasta

Rastaista esiintyy Aleksandrovskin kirkonkirjan kopioissa seuraavia tietoja vuosilta 1889 – 1916 hieman korjattuna. Marian sanotaan olevan kolonistin leski, joten Matti on kuollut vuosien 1889–1904 välillä. Lapsista Amandaa ei löydy tästä kirkonkirjasta. Nuorin lapsi Johan Olof on merkitty äitinsä perään.

Hilda-tyttärellä ei edelleenkään ole merkitty syntymäaikaa, mutta hänellä on iso perhe. Vuonna 1896 vihitty puoliso oli **Aapraham Simonpoika Härkönen**, kolonisti, s. 12.1.1869 Suomussalmella. Perheeseen syntyi seitsemän lasta.

Emma-tyttären tiedoissa on puoliso **Johan Pietari Laurinpoika Arhipov**, s. 1881 Venäjä Vievka, vihitty 1909, sekä kolme lasta, syntymäpaikka Aara. Yhtään Arhipovia ei esiinny pastori Hinkulan luettelossa vuosilta 1887–1888, ehkä ortodoksiseurakunnassa. Perheen muuttaessa Suomen puolelle puolison nimi oli **Juho Pietari Keränen** ja syntymäaika 1.11.1879. Syntymäaikavirhe kopioiduissa kirjoissa ainakin oli hyvin tavallista. Emma muutti perheineen Petsamon Vaitolahteen 1921 Venäjältä. Tarton rauhan sopimuksen mukaan suomalaiset voivat vuoden aikana muuttaa Neuvosto-Venäjältä Suomeen tai toisin päin. Vaitolahti oli Suomen pohjoisin paikka Kalastajasaarennolla. Perhe asui siellä ainakin vuodet 1921- 1930.

Perheen äiti Maria lienee jäänyt Neuvostoliiton puolelle ja siellä kuollut. Hilda-tyttären perhe jäi sinne todennäköisesti, koska hänen perheensä jäseniä löytyy **Eila Lahti-Argutinan** kirjasta ”Olimme joukko vieras vaan”. Kirjasta selviää, että **Stalinin** vainoissa ainakin kolme poikaa vangittiin ja teloitettiin Muurmannin alueella vuosina 1936–37. Heistä yhden ammatti oli kalastaja, toisen piirilehden taiton valvoja ja kolmannen kyläneuvoston puheenjohtaja.

– Irja Hirsivaara –

Lähteet:

Aleksandrovskin luterilainen seurakunta v. 1904–1917 (venäjänkieliset puhtaaksikirjoitetut kopiot)

Johanneksen ja Kuolemajärven seurakuntien kirkonkirjat

Kirjallinen Kuukausilehti v.1870: J.F.Thauvón, Matkamuiستelmia Wenäjän Lapista

Norja: Sod-Varangerin (Etelä-Varangin), Vadson (Vesisaaren) ja Vardon (Vuoreijan) kirkonkirjat

Onnela, Samuli 1973, Muurmannin rannan luterilaiset v. 1887–1888. Oulun yliopiston Scripta Historica III -sarjassa

Petsamon seurakunnan kirkonkirjat v.1921–1949

Hirsivaara Irja, Juuret Livojärvellä, Paavo Tuomaanpoika Karvosen sukua Kuusamosta (2013).

Kaikki mitä mie jaksoin kantaa –Evakkokäsityönäyttely Käsityömuuseumi Miilassa

Karjalaisten lopullisesta evakkoon lähdöstä on kulunut seitsemän vuosikymmentä ja Paimion Karjalaseuran juhluvuosi huipentuu keväällä paitsi 70-vuotisjuhlaan myös Evakkokäsityönäyttelyyn. Käsityömuuseumi Miilassa huhti-toukokuussa esillä olevassa näyttelyssä on karjalaisten evakkomatalle mukaan ottamia käsitöitä. Lähdöt olivat hätäisiä, joten mukaan saattoi ottaa vain sen, mitä itse jaksoi kantaa. Käsityöt eivät olleet lähdön hetkellä ensimmäisenä asiana mielessä. Siitä syytä nämä muuttamat Karjalasta pelastuneet käsityöt ovat omistajilleen mittaamattoman arvokkaita.

Onko sinulla evakkomatasta selvinnyt käsityö?

Evakkokäsityö –näyttelyä kootaan kevään 2015 aikana. Mikäli sinulla on evakkomatasta selviytynyt käsityö ja haluat esitellä sen ja siihen liittyvän tarinan, ota yhteyttä joko Käsityömuuseumi Miilaan tai Paimion Karjalaseuraan.

Evakkokäsityönäyttely on museossa 15.4.–31.5.2015 välisen ajan. Museo avoinna to-su klo 12–16. sekä ryhmille sopimuksen mukaan.

Laura Lankinen, museosuunnittelija, Käsityömuuseumi Miila, p. 050 523 4632
Arja Kulmala, puheenjohtaja, Paimion Karjalaseura ry, p. 050 340 3383

Käsityömuuseumi Miila - Museo keskellä Vistaa

Käsityömuuseumi Miila sijaitsee Paimion keskustassa, Vistantien varrella, funkistalo Miilassa. Lyyli Tuomolan Säätiön ylläpitämä museo on aloittanut toimintansa jo v. 2009 halikkolaisen Lyyli Tuomolan testamenttilahjoituksen tahdonmukaisesti järjestämällä käsityönäyttelyä Tuomolan suvun käsitöistä. Tuomolan suvun käsityöt muodostavat museon esinekokoelman ytimen, mutta museo ei keskity vain yhden suvun käsitöiden säilyttämiseen. Käsityömuuseumi Miilan näyttelytilat avautuivat yleisölle viime vuoden huhtikuussa. Museo toimii alueellisena arjen kädentaitoja taltioivana ja esittelevänä museona. Museon perusnäyttely ”Monellaissi kärentöit” on aikamatka varsinaissuomalaisen käsityötaiton historiaan.

Käsityömuuseumi Miila, Kirjakuja 2, 21530 Paimio, p. 050 523 4632, sähköposti: kasityomuseo@paimio.fi
Museo on avoinna säännöllisesti huhtikuusta-syyskuuhun ja muina aikoina tilauksesta.
Seuraa Käsityömuuseumia Facebookissa: Käsityömuuseumi Miila – sivulla sekä www.kasityomuseomiila.fi nettisivulla.
Tervetuloa tutustumaan käsityön arjen historiaan!

Sukupolvien silmukat –näyttelyyn ehtii vielä

Turussa Taitokeskus Juseliuksessa (Uudenmaankatu 1:ssä) on esillä näyttely ”Sukupolvien silmukat”, jossa pääsee katsomaan samannimisen teoksen kuvaamia karjalaisia neuleita. Nähtävillä on myös Johanneksen sukka.

Näyttely on avoinna 13.2. asti ma ja ke klo 9-18, ti, to ja pe klo 9-17 ja la 7.2. klo 10-14.

Kaislahden ja Päätilän koulupiirien yhteinen lauantai-iltapäivä yhteislaulun merkeissä

21.2.2015 klo 13 alkaen Littoisten monitoimitalolla.

Ohjelmassa yhteislaulua haitaristien säestyksellä, pullakahvit ja haastelua • Arpajaiset, joten pikkupaketti mukaan • Kaikki laulamaan!
TERVETULOA

Kaislahden koulupiiri Päätilän koulupiiri

Autokorjaamo Testipiste M. Hiiri

Hallimestarinkatu 22
20780 KAARINA

Puh. (02) 243 5585
Faksi (02) 243 5100
Gsm (0400) 824 767
markku.hiiri@testipiste.fi

Johannekselainen

Johannekselainen ilmestyy n. 10 kertaa vuodessa

Kustantaja ja julkaisija:

Johannes-Seura ry

Toimisto:

Myllytie 1 (Kirkonkulma) 21500 Piikkiö, puh. 02-4795 118
Avoimna: keskiviikkoisin klo 12-17 ja kuukauden ensimmäisenä ja kolmantena arkilauantaina klo 10-15. (ks. sivu 2)
www.kolumbus.fi/johannesseura
sähköposti: Johannesseura@elisanet.fi

Päätoimittaja:

Hannu Rastas, Saksantie 89, 21500 Piikkiö
Puh: 050-3541 363
Sähköposti: hannu.rastas@dlc.fi

Lehtitoimikunta:

Marjatta Haltia, Liisa Katajainen, Sari Scimone, Kaija Sipilä ja päätoimittaja.

Lehden toimittajat:

Kaikki lukijamme, johannekselaiset ja heidän ystävänsä.

Ilmoitushinnat: 0,55 €/palstamm (perusteena 4-palstainen sivu, palstan maksimileveys 70 mm).
Säännöllisistä jatkuvista ilmoituksista alennus.

Kuolinilmoitukset: Leveä palsta (Kapea palsta)

- korkeus enintään 8 cm = 65 € (40 €)
- korkeus enintään 10 cm = 85 € (50 €)
- korkeus enintään 12 cm = 100 € (60 €)

Kiitosilmoitukset: 5 €.

Tilaushinnat vuonna 2015:

Vuosikerta 30 € Suomi ja Ruotsi, muut maat 35 €.
Piikkiön Osuuspankki FI54 4714 1020 0595 46.

Toimituksellinen aineisto:

Lukijoiden kirjoituksia ja kuva-aineistoa otetaan muokattavaksi julkaisemista varten tai julkaistavaksi sellaisenaan. Vastuu ja päätökset julkaisemisesta ovat toimituksen. Julkaisemisen jälkeen alkuperäiset kuvat palautetaan, muu aineisto pyydettyä.

Vastuu ilmoituksista:

Puhelimitse annettuihin ilmoituksiin sattuneista virheistä lehti ei vastaa. Ilmoituksen poisjäämisestä tai muusta julkaisemisesta sattuneesta virheestä lehden vastuu rajoittuu enimmillään ilmoituksesta maksetun hinnan palauttamiseen.

Taitto: Esa Haltia

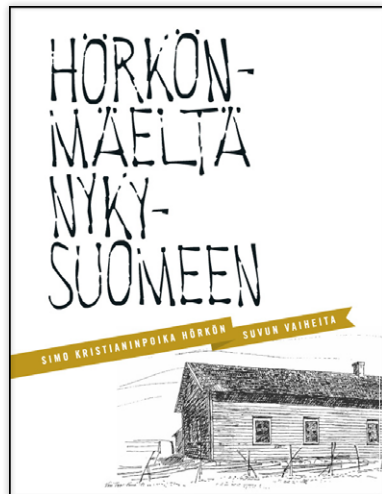
Sata-Pirkan Painotalo Oy

Simo Hörkön Sukuyhdistys ry

Vuosikokous ja
”Hörkönmäeltä nyky-Suomeen”
-kirjan
julkistamistilaisuus
sunnuntaina
15.2.2015 klo 13.00

Juhlapalvelu Primadonnassa,
Varesvuorenpolku 1, Piikkiö

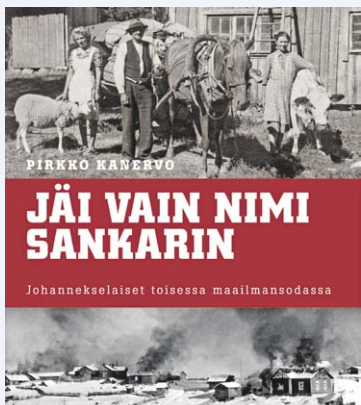

Osallistumismaksu 20 euroa (lounas ja kahvi).
Kirjan hinta 30 €.

Ilmoittautuminen 8.2. mennessä: eira.laiho@dnainternet.net tai puh. 040-5129135. Tervetuloa!

Ajo-ohje: Helsingintieltä (vanha ykköstie): Piikkiön keskustasta Turkuun 2,5 km – oikealle (viitta Pukkila) vajaa 1 km – vasemmalle (viitta Littoinen/Pukkila) 500 m – oikealle Primadonna. tai Piikkiön kirkon viereltä Hadvalantietä länteen 1 km – vasemmalle (viitta Helsinki/Turku) 800 m – oikealle (viitta Littoinen/Pukkila) 500 m – oikealle Primadonna.

UUODEN KARJALAINEN PITÄJÄKIRJA

Teoksessa on 496 sivua, yli 300 kuvaa
Henkilöluettelossa on n. 1500 nimeä.

Hinta: 35 €/kpl, 3 kirjaa 100 €.

+ toimituskulut (nouto postista): 9 €/kirja, 11 €/2 kirjaa, 13 €/3 kirjaa.
Postimaksuihin 30 sentin korotus 9.2. alkaen!
Lähetykset ulkomaille: maakohtainen hinnoittelu.

Tiedustelut:

Johannes-Seura ry, Myllytie 1, 21500 PIIKKIÖ, puh. 02 4795 118,
email: johannesseura@elisanet.fi